

Адміністративне право, фінансове право, інформаційне право

УДК 342.9

Курило Володимир Іванович

доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України,

завідувач кафедри адміністративного та фінансового права

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Курило Владимир Иванович

доктор юридических наук, профессор, заслуженный юрист Украины,

заведующий кафедрой административного и финансового права

Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины

Kurylo Volodymyr

Doctor of Science of Law, Professor, Honored Lawyer of Ukraine,

Chair of the Department of Administrative and Financial Law

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

Левченко Діана Сергіївна

студентка 1 курсу напряму підготовки «Право» ОКР «Магістр»

Національного університету біоресурсів і природокористування України

Левченко Диана Сергеевна

студентка 1 курса направления «Право» ОКУ «Магистр»

Национального университета биоресурсов и природопользования Украины

Levchenko Diana

Student of the 1st course of training "Law" EL "Magister"

of the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

ПОНЯТТЯ ТА СТРУКТУРА АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО

СТАТУСУ ДЕРЖАВНОЇ СУДОВОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ УКРАЇНИ

ПОНЯТИЕ И СТРУКТУРА АДМИНИСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО

СТАТУСА ГОСУДАРСТВЕННОЙ СУДЕБНОЙ АДМИНИСТРАЦИИ

УКРАИНЫ

CONCEPT AND STRUCTURE ADMINISTRATIVE AND LEGAL STATUS

OF THE STATE JUDICIAL ADMINISTRATION OF UKRAINE

Анотація. У статті визначено поняття адміністративно-правового статусу Державної судової адміністрації як визначеної законодавством сукупності правових елементів, які визначають місце Державної судової адміністрації в системі органів судової влади, характеризують її правове становище у сфері судочинства та визначають особливості здійснення адміністративно-правових відносин у площині реалізації адміністративно-правового забезпечення органів судової влади.

Ключові слова: адміністративно-правовий статус, Державна судова адміністрація, орган судової влади, публічна адміністрація, юридичні елементи.

Аннотация. В статье определено понятие административно-правового статуса Государственной судебной администрации как определенной законодательством совокупности правовых элементов, которые определяют место Государственной судебной администрации в системе органов судебной власти, характеризуют ее правовое положение в сфере судопроизводства и определяют особенности осуществления административно-правовых отношений в плоскости реализации административно-правового обеспечения органов судебной власти.

Ключевые слова: административно-правовой статус, Государственная судебная администрация, орган судебной власти, публичная администрация, юридические элементы.

Summary. The article defines the concept of administrative and legal status of the State Judicial Administration as defined by the legislation totality legal elements, that determines the position of the State Judicial Administration in the judiciary system, characterize it legal position in the judicial proceedings and determine the specifics of administrative and legal relations in the plane of administrative and legal support of the judiciary.

Key words: administrative and legal status, judicial authority, legal elements, Public Administration, State Judicial Administration.

Постановка проблеми. Провідною складовою системи функціонування органів судової влади є саме Державна судова адміністрація, яка є органом судової гілки влади зі спеціальним адміністративно-правовим статусом.

В умовах проведення судової реформи повноваження Державної судової адміністрації можуть змінюватися та удосконалюватися, таким чином актуальність дослідження поняття та структури адміністративно-правового статусу Державної судової адміністрації України є повністю обґрунтованою, враховуючи зміни до площини судоустрою, спрямовані в напрямку євроінтеграції.

Ступінь наукової розробки проблеми. До проблематики визначення поняття та структури адміністративно-правового статусу Державної судової адміністрації України звертали свою увагу такі вчені, як, зокрема В. Б. Авер'янов, Н. О. Армаш, М. А. Бояринцева, Р. С. Веприцький, В. В. Галунько, О. М. Гумін, М. К. Закурін, М. Ю. Івчук, В. О. Кібець, О. В. Красноборов, В. І. Курило, О. М. Музичук, А. М. Хливнюк та інші.

Проте, в умовах проведення судової реформи, поняття адміністративно-правового статусу Державної судової адміністрації потребує нових досліджень.

Мета статті полягає в тому, щоб на основі праць вчених-правників та норм діючого законодавства, розкрити поняття та структуру адміністративно-правового статусу Державної судової адміністрації України.

Виклад основного матеріалу. Для того, що визначити поняття адміністративно-правового статусу Державної судової адміністрації (далі – ДСА), потрібно розкрити основні правові категорії, а саме «статус», «правовий статус», «адміністративно-правовий статус». Якщо перекласти з латинської слово статус («status») означає положення, стан в будь-якій ієрархії, структурі, системі [8, с. 238]. Згідно з тлумачним словником української мови поняття статусу трактується як певний стан чого-небудь [21, с. 835].

Досліджуючи поняття правового статусу Р. С. Веприцький визначив, що питання визначення правового статусу продовжує залишатися дискусійними.

Насамперед науковець визначає, що цей термін застосовується доволі широко, не має однозначного застосування в юридичній літературі, законотворчій та правозастосовчій практиці, тому трактується по-різному. Вищевказані обставини потребують уточнення вказаного терміну, при цьому виникають проблеми як теоретичного, так і практичного характеру [4, с. 22].

Особливо ґрунтовно правовий статус особи описує М. А. Бояринцева, яка визначає правовий статус як соціально допустимі та необхідні можливості особи не просто як індивіда, а як громадянина держави, оскільки вони гарантовані авторитетом держави. Зміст правового статусу в цілому визначає межі діяльності громадянина до інших осіб, колективів, держави, природи, рамки його активної та пасивної життєдіяльності [3, с. 179].

Ромашов Р. А. вважає, що «правовий статус» – це сукупність прав та обов'язків, які персоніфікують особу в якості учасника юридично значимих відносин». Порівнюючи його з правовим становищем, яке вчений трактує як сукупність факторів, визначаючих місце особи в правотворчому і право реалізаційному процесі, а в якості складових елементів включає правовий статус, а також зв'язки і взаємодію особи, що характеризують його розташування в механізмі правового регулювання [18, с. 3].

Під правовим статусом суб'єкта адміністративно-правових відносин О. М. Музичук розуміє систему закріплених у нормативно-правових актах ознак, які визначають його роль, місце та призначення у системі правовідносин, вказують на його відмінність від інших суб'єктів та порядок взаємовідносин між ними [16, с. 322].

Таким чином, правовий статус – це правове становище певної особи, яке виражається через особливості правових категорій, що складають основу цього статусу.

Для розкриття адміністративно-правового статусу Державної судової адміністрації, необхідно розкрити поняття такого статусу різноманітних суб'єктів права. Армаш Н. О. досліджує поняття адміністративно-правовий статус посади керівника органу виконавчої влади та висвітлює його як поняття, зміст якого завжди виражається в сукупності нормативно визначених

прав та обов'язків, характеризується специфічним обов'язком нести відповідальність у зв'язку з виконанням своїх повноважень та становищем посади керівника в системі управління [2, с. 16].

Суддя М. К. Закурін визначає, що адміністративно-правовий статус судді, який здійснює господарське судочинство, характеризується сукупністю правових засобів, що визначають місце і роль судді при розгляді господарських справ, він складається з сукупності й обсягу його правосуб'єктності, обов'язків і прав, незалежності і недоторканості та спеціальної дисциплінарної відповідальності судді [9, с. 285].

Вчений М. Ю. Івчук наголошує, що адміністративно-правовий статус органів прокуратури – це врегульований законодавством порядок створення, реорганізації, ліквідації цих органів, визначення функцій і завдань прокуратури та наділення їх необхідною компетенцією для виконання покладених на неї державою прав та обов'язків [11, с. 12].

Таким чином, досліджуючи спеціальні питання у сфері адміністративного права, вчені-адміністративісти по-різному трактували поняття адміністративно-правового статусу, здійснивши аналіз їх позицій, можна визначити, що адміністративно-правовий статус – це сукупність правових елементів, визначених законодавством, що визначають праве становище особи, його місце та роль в системі адміністративного права.

Визначивши загальне поняття статусу, варто розкрити поняття адміністративно-правового статусу публічної адміністрації, яка здійснює забезпечення органів судової влади. Науковець М. Золотарьова визначила, що адміністративно-правовий статус спеціального органу державної влади – це складна юридична конструкція, головним складником якої є компетенція, що доповнюється відповідальністю, завданнями, функціями, організацією (структурою) та порядком діяльності (форми та методи діяльності, порядок створення та припинення) [10].

Вчений А. В. Галуцько визначив адміністративно-правий статус публічної адміністрації яка здійснює регулювання діяльності соціальних Інтернет-мереж, полягає в сукупності чинників державного регулювання

утворення (легалізації) і публічних правил функціонування державних і громадських установ та організацій [6, с. 18].

В свою чергу, Д. В. Лазаренко наголошує, що адміністративно-правовий статус публічної адміністрації, яка здійснює регулювання використання природних ресурсів, – це правова категорія «сукупність юридичних засобів (елементів)», яка встановлюється нормами адміністративного права через визначення правосуб'єктності, юридичних обов'язків, публічних прав та дисциплінарної відповідальності публічної адміністрації, що надає суспільству спеціального ефективного суб'єкта, який спроможний забезпечити раціональне використання природних ресурсів [15, с. 80].

Врахувавши позиції вчених, можна визначити, що адміністративно-правового статус публічної адміністрації, яка здійснює забезпечення органів судової влади – це спеціальна правова категорія, яка визначає місце та роль суб'єктів публічної адміністрації у сфері судочинства, та складається з певних правових елементів для здійснення забезпечення органів судової влади.

Щодо адміністративно-правового статусу Державної судової адміністрації, то О. В. Красноборов під адміністративно-правовим статусом Державної судової адміністрації України розуміє сукупність правових елементів, через які визначається правове становище останньої у системі органів виконавчої влади, створюються умови для забезпечення спроможності Державної судової адміністрації України своїми односторонніми діями (актами) породжувати, змінювати або припиняти адміністративно-правові правовідносини у сфері організаційного забезпечення діяльності судів загальної юрисдикції, інших органів та установ судової системи [13, с. 11].

Науковець А. М. Хливнюк окреслив, що правовий статус Державної судової адміністрації обумовлений специфічними завданнями та повноваженнями, визначеними Конституцією та законодавством України, спеціальним порядком утворення та функціонування, підконтрольності та підзвітності, призначення і звільнення її керівника та його заступників [20, с. 18]. Кібець В. О. визначив, що адміністративно-правовий статус Державної судової адміністрації – це комплекс суб'єктивних прав і обов'язків, що

реалізуються в правовідносинах між суб'єктами права у сфері суддівського адміністрування, і які належним чином закріплені в законодавстві України [12, с. 261].

Врахувавши думки вчених, можна зробити висновок, що адміністративно-правовий статус Державної судової адміністрації – це визначена законодавством сукупність правових елементів, які визначають місце ДСА в системі органів судової влади, характеризують її правове становище у сфері судочинства та визначають особливості здійснення адміністративно-правових відносин у площині реалізації адміністративно-правового забезпечення органів судової влади.

Новий Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII «Про судоустрій і статус суддів», а саме, Ст. 151 «Статус Державної судової адміністрації України», визначає, що Державна судова адміністрація України є державним органом у системі правосуддя, який здійснює організаційне та фінансове забезпечення діяльності органів судової влади у межах повноважень, установлених законом [17].

З огляду на чинне законодавство, можна вважати, що адміністративно-правовий статус Державної судової адміністрації має спеціальну та особливу юридичну природу, яка полягає: 1) фактично ДСА є органом судової влади; 2) ДСА здійснює повноваження, схожі з повноваженнями органів виконавчої влади, що полягають у певному забезпеченні.

Визначивши поняття адміністративно-правового статусу, потрібно дослідити елементи адміністративно-правового статусу Державної судової адміністрації. В теорії виникають питання чи потрібно відносити таку складову як адміністративна відповідальність. Професор В. І. Курило визначає, що адміністративна відповідальність як елемент правового статусу посадової особи породжує паритетність між посадовою особою виконавчої влади та об'єктами державного управління [14, с. 20]. Ми погоджуємось з позицією доктора, та вважаємо що адміністративна відповідальність є обов'язковим елементом адміністративно-правового статусу Державної судової адміністрації.

Щодо елементного складу правового статусу суб'єктів адміністративно-правових відносин, то О. М. Музичук насамперед, залежить від того, чи це фізична, чи юридична особа. Наприклад, якщо фізична особа, то елементами її правового статусу будуть: права, обов'язки та відповідальність, якщо юридична, то до таких пропонуємо віднести: мету її утворення та діяльності, завдання, функції, обов'язки, права, відповідальність, особливості організаційно-структурної будови та взаємовідносин [16, с. 322].

Доктор В. В. Галуцько визначає адміністративно-правовий статус особи як сукупність юридичних засобів, що характеризують місце і роль фізичної або юридичної особи в адміністративно-правових відносинах, а визначальними для аналізу адміністративно-правового статусу особи на його погляд такі юридичні інститути: публічні суб'єктивні права та юридичні обов'язки, правосуб'єктність особи, адміністративна відповідальність, у деяких випадках дисциплінарна відповідальність посадових осіб публічної адміністрації [5, с. 57-61].

Кібець В. О. наголосив, що складовими адміністративно-правового статусу Державної судової адміністрації є: адміністративна правоздатність, адміністративна дієздатність, гарантії та відповідальність [12, с. 261]. М. Ю. Івчук вважає, що елементами адміністративно-правового статусу органу прокуратури України є: юридично закріплені цілі, завдання та функції; компетенція; організаційно-структурний компонент; відповідальність [11, с. 12].

Таким чином, до юридичних елементів адміністративно-правового статусу Державної судової адміністрації слід віднести: завдання та функції Державної судової адміністрації України; адміністративні права та обов'язки Державної судової адміністрації України щодо забезпечення органів судової влади України; адміністративна відповідальність у сфері діяльності Державної судової адміністрації Україна.

Висновки. Усе вищевикладене дозволяє зробити наступні висновки щодо особливостей адміністративно-правового статусу Державної судової адміністрації:

- адміністративно-правового статус публічної адміністрації, яка здійснює забезпечення органів судової влади – це спеціальна правова категорія, яка визначає місце та роль суб'єктів публічної адміністрації у сфері судочинства, та складається з певних правових елементів для здійснення забезпечення органів судової влади;
- адміністративно-правовий статус Державної судової адміністрації має спеціальну та особливу юридичну природу, яка полягає: 1) фактично ДСА є органом судової влади; 2) ДСА здійснює повноваження, схожі з повноваженнями органів виконавчої влади, що полягають у певному забезпеченні;
- до юридичних елементів адміністративно-правового статусу Державної судової адміністрації слід віднести: завдання та функції Державної судової адміністрації України; адміністративні права та обов'язки Державної судової адміністрації України щодо забезпечення органів судової влади України; адміністративна відповідальність у сфері діяльності Державної судової адміністрації Україна.

Отже, адміністративно-правовий статус Державної судової адміністрації – це визначена законодавством сукупність правових елементів, які визначають місце ДСА в системі органів судової влади, характеризують її правове становище у сфері судочинства та визначають особливості здійснення адміністративно-правових відносин у площині реалізації адміністративно-правового забезпечення органів судової влади.

Література

1. Авер'янов В. Б. Організація виконавчої влади: необхідність усунення внутрішніх суперечностей. *Право України*. 2009. - № 5. - С. 30-35.
2. Армаш Н. О. Адміністративно-правовий статус керівників органів виконавчої влади: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07. НАН України. Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. К., 2005. - 18 с.

3. Бояринцева М. А. Адміністративно-правовий статус громадянина України. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07. Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Київ, 2005. - 213 с.
4. Веприцький Р. С. Поняття «правовий статус особи» в теоритично-правовій літературі. Право.ua. - 2015. - № 3. - С. 18-22.
5. Галуцько В. В. Адміністративне право України. Том 1. Загальне адміністративне право: навчальний посібник. Херсон: Грінь Д.С., 2015. - 272 с.
6. Галуцько А. В. Адміністративно-правовий статус публічної адміністрації, що здійснює регулювання діяльності соціальних Інтернет-мереж. Журнал «Інформація і право». 2(11). - 2014. - С. 16-20.
7. Гумін О. М. Адміністративно-правовий статус особи: поняття та структура. Наше право. - 2014. - № 5. - С. 32-37.
8. Додонов В. Н. Большой юридический словарь. М.: Инфра-М, 1998. 547 с.
9. Закурін М. К. Адміністративно-правовий статус судді господарського суду. Форум права. - 2011. - № 3. - С. 282-286.
10. Золотарьова М. К. Адміністративно-правовий статус державних податкових інспекцій в Україні : автореф. дис... канд. юрид. наук. : 12.00.07. Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ. Д., 2009. - 20 с.
11. Івчук М. Ю. Адміністративно-правовий статус органів прокуратури України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. К., 2011. - 19 с.
12. Кібець В. О. Поняття та складові адміністративно-правового статусу державної судової адміністрації. Актуальні проблеми права: теорія і практика. 2013. - № 27. - С. 256-262.
13. Красноборов О. В. Адміністративно-правові засади діяльності Державної судової адміністрації України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Харк. нац. ун-т внутр. справ. Х., 2010. - 19 с.
14. Курило В. І. Адміністративні правовідносини у сільському господарстві України: автореф. дис... д-ра юрид. наук: 12.00.07. Нац. ун-т держ. податк. служби України. К., 2008. - 39 с.

- 15.Лазаренко Д. В. Адміністративно-правовий статус публічної адміністрації, яка здійснює регулювання використання природних ресурсів. Актуальні проблеми держави і права. 2014. - Вип. 73. - С. 77-80.
- 16.Музичук О. М. Уточнення сутності категорії «правовий статус» суб'єкта адміністративно-правових відносин та його елементного складу. Форум права. 2008. - № 1. - С. 316-321.
- 17.Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII. Відомості Верховної Ради. - 2016. - № 31. - Ст. 545.
- 18.Ромашов Р. А. Некоторые проблемные аспекты понимания правосубъектности индивидуального и коллективного лица. Правовой статус и правосубъектность лица: теория, история, компаративистика: Материалы VIII Междунар. научно-теоретич конф. Санкт-Петербург, 14-15 декабря 2007 г.: В 2 ч. Ч. 1. СПб. - 2007. - С. 3.
- 19.Скакун О. Ф. Теорія держави і права: підручник. Х.: Консум, 2001. - 655 с.
- 20.Хливнюк А. М. Правовий статус Державної судової адміністрації України: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.10. Акад. адвокатури України. К., 2009. - 20 с.
- 21.Яременко В. В., Сліпушко О. М. Новий тлумачний словник української мови. К. : Аконіт, 2008. - 928 с.